

Клочков Ілля Володимирович,

кандидат філософських наук,

доцент Національного університету харчових технологій

ГУМАНІТАРНІ ДИСЦИПЛІНИ ТА ПРОЦЕСИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ РОБОТИ ФАХІВЦІВ З ВИЩОЮ ОСВІТОЮ: ПЕРСПЕКТИВИ, ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПРОБЛЕМИ

Ситуація, яка склалась у межах сучасної науково-освітньої орієнтації суспільства, в процесі формування світогляду, професійних навичок майбутніх спеціалістів харчової промисловості, потребує ґрунтовного пояснення. Наука та різноманітні тенденції розвитку інформаційно-технологічних програм, як невід'ємні складові буденного життя, відіграють важливу роль у процесі інноваційних зрушень на педагогічній ниві, так само, як проблема розвитку наукової культури, що передбачає не виключно виховання людини-науковця, а людини-особистості, відтворення відповідної громадянської позиції.

Спосіб розвитку даної проблеми заслуговує на увагу як контекст не лише педагогічних досліджень, кросдисциплінарних уточнень технічних наук, а є зверненням до більш фундаментальних проблем сучасності: «Система освіти кожної країни, як і культура її народу, є унікальним явищем, незрівняно складнішим, ніж інші системи (транспорту, зв'язку, безпеки), бо тисячами корінців пов'язана з духовними і матеріальними аспектами минулого і сучасного. Саме тому наймогутнішими ініціаторами змін у системі освіти виступають не її власні проблеми чи негаразди (системні чинники), а ті, які перебувають поза нею, насамперед, пріоритети й вимоги до навчання і виховання, породжені включенням даної країни у суспільний потік руху світвого співтовариства у майбутнє, змінами у виробництві, культурі, поведінці» [9, 6].

Зокрема, мова йде про проблему формування усебічно-розвиненої особистості в умовах розвитку держави, що передбачає розгляд і системний аналіз кола

питань суцільної оптимізації, прагматизації науково-дослідних розробок у межах розширення ринкової економіки світової й європейської спільноти, гуманітаризацію освіти, модернізацію процесів навчання тощо. З урахуванням людиноцентристських тенденцій слід, не зменшуючи можливості пізнання природи і світу, надати більшу можливість для розкриття творчих зусиль людини, її психічно-фізіологічних та життєдіяльнісних особливостей, для індивідуального самопізнання, а це передбачає відпрацювання механізму систематичного оновлення змісту науки та освітніх процесів здобуття людиною нових теоретичних знань. Утвердження особистісно-орієнтованої системи освіти, здатної переосмислити роль гуманітарних дисциплін, як комплексних, незаангажованих експериментів, здійснювати постійний розвиток людиноцентрованої тенденції удосконалення змісту підготовки фахівців з вищою освітою і осіб, що в подальшому будуть продовжувати наукові дослідження. Чималі теоретичні публікації присвячені розвитку даної проблеми, мають загальнозначиму цінність, як в плані розвитку навчальних програм так і у сфері відновлення ряду сучасних інформаційно-комп'ютерних баз, нано-технологій, піко і фемто-наук [5]. За останні роки, з огляду на ступінь розробки питання, спостерігається поява виступів на телебаченні, у пресі, поява низки праць та різноманітних публікацій Фабіо Роверсі-Монако, Тесси Блекстоун, Юргена Рюттгерса, Луїджі Берлінгуера, Клода Аллегрі, В. Г. Кременя, Н. П. Табачніка, В. П. Андрущенко, К. В. Корсака, В. Л. Ярового, М. Ф. Степка, Б. В. Клименка, Л. Л. Товажнянського, Є. М. Хрикова, В. С. Журавського, С. Г. Карпенчука, І. Г. Оніщенко та багатьох інших. Розуміючи складність цього питання, що включає в себе цілий комплекс проблем, що виникають в момент вступу України до СОТ, Європейського Союзу і включенням до загальної системи освітньої комунікації - Болонського процесу [3-4]. Логічним завершенням цього стає потреба повному зрозуміти роль гуманітарних дисциплін. Останні відіграють, слід підкреслити, відіграють чи не вирішальну роль у формотворенні особистості, про що вже наголошувалось раніше, а також, сприяють визначенню

спеціалістів, які матимуть в майбутньому не тільки реалізовані претензії на ринку праці, а вдосконалену базу практичних знань. Безперечно це не є вже новою позицією висвітлення виключного, одинично-звуженого профільного стандарту.

Виникає потреба бачити на підприємстві не тільки відмінника, а людину, здатну вести самостійну діяльність, набагато уперед прораховуючи наслідки і результати власної праці, відповідальної та успішної. І перш за все, розуміючої, що вона знаходиться не лише у світі жорстких математичних, фізичних або економічних законів, а серед людей. Діяльність її повинна має цілераціональний характер, не виключає можливості бути ціннісно навантаженою, людиномірною, врешті-решт не звернена до потреб винятково власних, а і життя самої громади [69]. Керівнику державної установи, виробництва або директору приватного підприємства, приємно укласти контракт з людиною освіченою у своїх справах - це незаперечний факт. Подібне порівняння не є спробою надмірної алегоризації. Скоріше, викликає до життя проблему стратегічного значення - поява вагомих зрушень у сфері еволюції системи вітчизняної освіти, викладання нормативних курсів, спецкурсів з гуманітних наук у вищій школі, з метою їх подальшої профілізації й прагматизації - створення інноваційної педагогіки: "Інновації необхідні як в області процесу навчання, так і в методах навчання. Необхідно перейти від формального викладання, направлено на надбання знань, до навчання, що приводить до освоєння компетенцій. Викладачі повинні ставити питання "чому повинні навчитися студенти", а не питання "чому я повинен їх навчити". Ті, що навчаються, наскільки це можливо, зобов'язані взяти на себе відповідальність за власне навчання, за освоєння знань і умінь" [9, 30].

Для необхідності слід врахувати відомості про подібне начання упродовж життя у межах інноваційного процесу розвитку освіти ЮНЕСКО, роботі Європейської комісії (жовтень 2000 р.). Використання знань з таких дисциплін як філософія, соціологія, психологія, надає важливі результати в процесі формування професійного світогляду спеціаліста харчової промисловості.

Останнім часом, в процесі інтенсивного розвитку системи модульно-кредитного навчання, набули осмислення такі перспективи становлення освіти, особливо гуманітарного профілю, які вимагають системності, послідовності й завершеності здрутків, котрі можна оцінити, зважуючи сукупний результат навчально-виховного процесу [10-13]. Зменшення кількості годин, на дисципліни гуманітарні, створює найбільш сприятливі умови становлення профілюючих предметів, уточнення їх змісту, з точки зору попиту сучасного ринку праці. Але, без сумнівів, ми можемо також відзначати особливі характеристики розвитку базових, нормативних принципів використання інноваційних технологій, що дозволяють розширити поле діяльності майбутнього ученого у галузі харчової промисловості.

Перед нами також постає складна ділема, яка вимагає прийняття чіткої позиції щодо визначення ролі фундаментальних наукових дисциплін і їх взаємовідношення з гуманітарними науками, у межах відповідного профілю вищого закладу. Студенти, обираючи той чи інший фах, повинні керуватись не тільки бажанням отримати диплом-спеціаліста або бакалавра, а звернути увагу на важливість здобутих знань, які підкреслюють подальший не виключно соціальний, а інтелектуальний статус особистості. Викладачам необхідно звертати увагу на розкриття творчих зусиль молоді.

Мушу наголосити, що подібні експериментальні інвективи дуже добре вплинули на процеси навчання студентів НУХТ. Зокрема, мова йде про використання тестових завдань, різноманітних експрес-опитувань й есе, серед студентів 2 курсу Енергетичного факультету. 80% з 60% опитаних респондентів - під час проведення анкетування, з метою розкриття основних проблем, що виникають під час лекційних і семінарських завдань, дали неоднозначні відповіді. Мова йшла про більш активне впровадження питань, з огляду на відповідний філософський простір, які визначають специфіку професійної діяльності і життя студентського товариства.

Основними завданнями, які повинні подолати протиставлення, надмірну уніфікацію дисциплін гуманітарного, природничого або технічного профілю,

наступні:

- модернізація системи сучасної української освіти на всіх ланках;
- трансформування рівнів гуманітарного знання та їх подальше включення у загальну проблематику обраних спеціальностей;
- інформатизація, алгоритмізація і використання комп'ютерних технологій, з введенням системи тестувань, що підкреслюють значимість подальшої фахової діяльності;
- пріоритетність у виборі майбутньої професії та чітка спеціалізація, що повинна відкрити нові перспективи розвитку наукової діяльності, яка не завершується дипломним проектом, а має бути продовженою у роботі аспіранта;
- впровадження до структури філософських дисциплін, кола питань і проблем сучасності зорієнтованих на визначення соціального-етичного і світоглядного підґрунття наукових розробок у галузі природничих і гуманітарних дисциплін;
- усебічний розвиток методологічних і методичних засад становлення джерелознавчої бази дисциплін гуманітарного профілю, з відповідною роботою кафедр.

Подібні рішення мають недекларативний характер, а скоріше визначають суттєві моменти розвитку відповідних методичних принципів функціонування дисциплін гуманітарного профілю сучасної української освіти. Наріжнем каменем в даному випадку стає відповідна зорієнтованість - підготовка викладацького складу, наукових кадрів, що здатні не тільки ефективно представити результати педагогічної діяльності, а відкрити подальшу перспективу визначення фахового спрямування спеціалістів технологів харчової промисловості.

Може виникнути питання, відносно місця теоретичних дисциплін в умовах наукового світу. на нього можна дати позитивну відповідь. Безперечно викладання філософських наук потребує значного часу, який чітко окреслений у статух Міністерства освіти і науки України [5-6].

Ситуацію докорінно можна змінити власним ставленням до справи. Мова йде про викладацький склад гуманітарних кафедр, які повинні чітко розуміти нові тенденції і підходи у різних галузях наукових досліджень сучасності. Повторення або репрезентація формулювань, що стають незрозумілими для студентства, свідчить не про неефективність, скільки про недосвіченість стосовно простої трансформації здобутого теоретичного досвіду, включення останнього до інноваційних процесів швидкозмінного інформаційного простору. Студент очікує, скажімо від викладача філософських дисциплін, не уроки ремінісценцій й афоризмів житейської мудрості, а мобільності щодо новітніх пошуків, котрі місяться в сфері близьких його спеціальності предметам. Стійкість позиції і суттєва модернізація власного наукового світогляду, вимагає критичного ставлення до набутих знань, що повинні бути дзеркалом природи, привідкривати й вирішувати проблеми соціального життя.

Колись, видатний італійський мислитель ХХ століття Н. Аббаньяно, в одній з своїх робіт "Мудрість філософії і проблеми нашого життя" підкреслив дуже важливу думку. Наука, і власне філософія, згідно його задумів повинні відіграти вирішальну роль у процесі формування усебічнорозвиненої особистості, громадянина, який може з використанням подібних пошукових настроїв знайти відповіді на проблеми буття, індивідуального існування [1, 157]. Майже за декілька добрих десяти років ситуація у світі майже не змінилась. Поява новітніх наукових тенденцій, їх впровадження у процеси виховання стають більш важливими як ніколи. Подейкують про неспроможність філософських наук, надмірну категоризацію і завантаження процесів навчання зайвою, некорисною інформацією. Але все це часткові міркування. Викладачі гуманітарних наук повинні замислитись над результатами власної роботи, з подальшим практичним впровадженням основних практичних й методологічних принципів, що сприятимуть розквіту талановитих зусиль молоді, студентства, яке не буде байдужим до вивчення філософії, збагнувши дієвість здобутих знань, що будуть супроводжувати людину упродовж її життєвого навчання і самоздійснення!

ЛІТЕРАТУРА

1. Аббаньяно Н. Мудрость философии и проблемы нашей жизни. - Спб.: "Аллетейя", 1997 - 267с.
2. Британ В.Т. Организация вузовской науки. Опыт и уроки. - К.: "Либідь", 1992. - 168с.
3. Болонський процес: Нормативно-правові документи / З.І. Тимошенко, І.Г. Оніщенко, А.М. Грехов, Ю.І. Палеха. - К.: "Вид-во Європейського ун-ту", 2004. - 127с.
4. Вища освіта в Україні: Навч. посібник / Ред. В.Г. Кремень. - К.: Знання, 2005. - 327с.
5. Закон України "Про вищу освіту": Науково-практичний коментар / Ред. В.Г. Кремень. - К.: Видавн. ПП "СДМ - Студіо", 2002. - 323с.
6. Збірник основних нормативних актів про вищу освіту, наукову діяльність, підготовку та атестації наукових кадрів (станом на 01.02.2003 р.). - Х., 2003. - 336с.
7. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. - К.: Вид. Дім "Ін Юре", 2003. - 416с.
8. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навч. посіб. - К.: "Вища школа", 2005. - 343с.
9. Корсак К.В. Світова вища освіта. Порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів / За заг. ред. проф. Г.В. Щокіна: Монографія. - К.: МАУП-МКА, 1997. - 208с.
10. Сікорський П.І. Кредитно-модульна система навчання: Навч. посібник. - К.: "Вид-во Європейського ун-ту", 2004. - 127с.
11. Степко М.Ф., Б.В. Клименко, Л.Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ Болонський процес і навчання впродовж життя: Монографія. - Х.: НТУ "ХПІ", 2004. - 112с.
12. Хьюсен Торстен Идеи университета: эволюция, функции, проблемы // Перспективы. - 78 / 79/ 1992 - № 3. - С.23-29.
13. Hillis Gracham Universities tommorow. - Unesco-Cepes, 1994. - 26 p.